

1. NODAĻA

Kā Neviens nonāca kapsētā

Tumsā bija roka, un tā turēja nazi.

Nazim bija pulēts, melns kaula spals un asmens, smalkāks un asāks par žileti. Ja tāds pāršķeļ miesu, cilvēks pat neapjauš, kas noticis.

Nazis bija gandrīz pabeidzis savu darbu šajā mājā, un gan asmens, gan spals mirka asinīs.

Parādes durvis joprojām bija nedaudz pavērtas – tieši tik plaši, lai nazis un vīrs, kas to turēja, varētu ielavīties mājā, – un naksnīgās miglas vērpētes iezāgās viņam pa pēdām.

Vīrs Džeks apstājās kāpņu laukumīnā. Ar kreiso roku viņš izvilka no melnā mēteļa kabatas lielu, baltu kabatlakatu un noslaucīja nazi un cimdoto labo roku, kas nazi turēja, tad atkal mutautu paslēpa. Medības bija gandrīz beigušās. Sieviete bija palikusi guļam gultā, vīrietis – uz guļamistabas grīdas, un vecākais bērns – savā spilgti krāsotajā guļamistabā, pilnā ar rotaļlietām un krāsainiem automašīnu modeļiem. Bija

atlicis tikai mazākais, gandrīz vēl zīdains. Vēl viens, un darbs būs pabeigts.

Viņš ciešāk satvēra naža spalvu. Vīrs Džeks bija augstākās raudzes profesionālis – vismaz viņš pats tā uzskatīja – un nekad nerimās, līdz darbs nebija kārtīgi paveikts.

Viņam bija tumši mati un tumšas acis, un viņš valkāja melnus ādas cimodus no smalkākās jērādas.

Mazuļa istaba bija mājas augšstāvā. Vīrs Džeks kāpa augšup pa kāpnēm, klusi liekot soļus uz paklāja. Viņš atvēra bēniņu durvis un iegāja istabā. Vīram Džekam kājās bija melnas ādas kurpes – tik spoži nospodrinātas, ka mirdzēja kā tumši spoguļi, – un tajās atspīdēja sīciņš pusemness.

Īstais mēness iespīdēja pa bēniņu logu. Mēnessgaisu apslēpa migla, bet vīram Džekam nebija vajadzīga gaisma. Viņam noderēs arī bālie mēness stari. Ar tiem pietiks.

Viņš varēja saskatīt bērna apveidu gultiņā – galvu, rokas, kājas un rumpīti.

Gultiņai bija augstas redeļu malas, lai bērns nevarētu izkāpt. Vīrs Džeks pārlicās pār gultu, pacēla labo roku – to, kurā turēja nazi, – un mērķēja bērnam tieši krūtīs...

...te pēkšņi viņš nolaida roku. Gultiņā bērna vietā gulēja rotaļu lācis. Mazuļa tur nebija.

Vīra Džeka acis bija radušas pie nespodras mēnessgaismas, tāpēc viņš neieslēdza elektrību. Un gaisma nemaz nebija svarīga. Viņam bija citas maņas.

Vīrs Džeks paostīja gaisu. Viņš ignorēja smaržas, kas bija ieplūdušas istabā kopā ar viņu, nošķīra aromātus, kuri neattiecās uz lietu, un paļāvās tikai uz to smaržu, kuras dēļ bija ieradies. Vīrs Džeks spēja saost bērnu: viņš smaržoja pēc piena, mazliet pēc šokolādes skaidiņu cepumiem un nedaudz pēc slapjām autiņbiksītēm, kuras vajadzētu nomainīt. Viņš varēja saost, kā bērna mati smaržo pēc mazuļu šampūna, un vēl kaut ko mazu un gumijotu – laikam *rotallīta*, viņš nosprieda, nē, drīzāk *kaut kas, ko bērns zīž*, – kas bija kopā ar bērnu.

Bērns bija te gulējis. Tagad viņa šeit vairs nebija. Vīrs Džeks ļāva ožai sevi vadīt lejup pa kāpnēm un cauri visai augstajai, šaurajai mājai. Viņš pārbaudīja vannas istabu, virtuvi, pieliekamo un beigās arī priekšnamu, kur stāvēja ģimenes divriteņi, mētājās tukšu iepirkumu somu kaudze, zemē bija nokritušas autiņbiksītes un lodāja noklīduši miglas taustekļi, kas bija ielavījušies mājā pa atvērtajām durvīm.

Vīrs Džeks ieņurdējās – šī skaņa vienlaikus pauda gan dusmas, gan atvieglojumu. Viņš ielika nazi makstī un noslēpa to garā mēteļa kabatā, un pēc tam izgāja uz ielas. Spīdēja mēness un laternas, bet visu pārklāja migla, aptumšojot gaismu un slāpējot skaņas, liekot šai naktij izskatīties ēnainai un nodevīgai. Vīrs Džeks palūkojās uz vienu ielas pusi un slēgto veikalu rindu, tad uz otru ielas pusi, kur pēdējā augstā māja tupēja kalnā pusceļā uz tumšo, veco kapsētu.

Vīrs Džeks paostīja gaisu un bez steigas sāka kāpt kalnā.

Kopš mazulis bija iemācījies staigāt, viņš bija tēva un mātes acuraugs un pastāvīgu raižu iemesls, jo nekad negribēja stāvēt mierā, viņam patika klīst apkārt, kāpt augšup un līst iekšā un ārā visur, kur vien tas bija iespējams. Tonakt zēnu pamodināja kritiena troksnis stāvu zemāk. Pamodies bērns drīz vien sāka garlaidoties un raudzīties, kā varētu izrāpties no gultiņas. Tai bija augstas redeles, tāpat kā viņa rotaļu sētiņai lejasstāvā, bet mazais bija pārliecināts, ka varēs tās pārvarēt. Viņam bija vajadzīgs tikai pakāpiens...

Mazulis iestūma lielo, zeltaino rotaļu lāci gultiņas stūrī un tad, ar mazajām rociņām turoties pie redelēm, uzlika kāju uz lāča vēdera, piecēlās stāvus un pa pusei pārrāpās, pa pusei pārvēlās pāri redelēm, un tika ārā no gultiņas.

Bērns piezemējās uz pūkainu, mīkstu rotaļlietu kaudzes, kas bija sakrauta pie gultiņas, – dažas no tām bija dāvinātas viena gada jubilejā tikai pirms sešiem mēnešiem, bet citas – mantotas no vecākās māsas. Viņš pārsteigts novēlās uz grīdas, bet neraudāja. Zēns zināja: ja viņš sāks raudāt, pieaugušie atnāks un atkal ieliks viņu gultiņā.

Mazulis izrāpoja ārā no istabas.

Kāpnes, kas veda augšup, bija sarežģīts izgudrojums, un viņš to vēl nebija kārtīgi apguvis. Tomēr lejupejošās kāpnes, kā viņš jau bija atklājis, bija diezgan

vienkāršas. Mazulis apsēdās uz augšējā pakāpiena un šļūca lejā uz sava labi nopolsterētā dibena.

Bērnam mutē bija *pupucis* – gumijas knupītis; māte gan bija sākusi apgalvot, ka drīz vien viņš būs par lielu, lai tādu zīstu.

Autiņbiksītes ceļojumā uz pirmo stāvu bija nošļukušas, un, kad mazulis nošļūca no pēdējā pakāpiena un nostājās uz pirmā stāva grīdas, tās nokrita zemē. Viņš atstāja autiņbiksītes turpat, paliekot tikai naktskreklīnā. Kāpnes aiz muguras veda augšup uz viņa istabu un vecāku guļamistabu, bet durvis uz ielu bija aicinoši pavērtas...

Bērns, mazliet vilcinoties, izgāja no mājas. Migla viņu apskāva kā sen pazaudētu draugu. Un tad, sākumā nedroši, bet vēlāk arvien ātrāk un pārliecinošāk, zēns sāka steberēt kalnā.

Migla kalna galā bija plānāka. Spīdēja pusmēness – protams, ne jau tik spoži kā saule, bet bija pietiekami gaišs, lai redzētu kapsētu.

Ieskatieties!

Jūs redzētu pamesto kapliču, kuras dzelzs durvis ir noslēgtas ar piekaramo atslēgu, efejas, kas vijas ap torni, un mazu kociņu, kurš aug notekcaurulē uz jumta.

Jūs redzētu kapus, kapakmeņus, krustus un piemīņas plāksnes. Jūs pat pamanītu trusi, žurku vai zebieksti izsprūkam no krūmāja un pārskrienam pāri taciņai.

Ja jūs tonakt būtu kapsētā, mēnesgaisma jums to visu laipni izgaismotu.

Tomēr, visticamāk, jūs neredzētu bālu, tuklu sievieti, kas nāca pa celiņu netālu no galvenajiem vārtiem, bet, ja viņu tomēr būtu pamanījuši, tad, ieskatoties tuvāk, saprastu, ka viņa ir tikai mēnesgaisma, migla un ēna. Tomēr tuklā, bālā sievietē šeit bija. Viņa nāca pa taciņu garām vairākiem pussabrukušiem kapakmeņiem tieši uz galvenajiem kapsētas vārtiem.

Vārti bija slēgti. Tos vienmēr aizslēdza četros pēcpusdienā ziemā un astoņos vakarā vasarā. Daļu kapsētas apjoza dzelzs sēta ar asiem pīķiem, bet pārējo no pasaules norobežoja bieza mūra siena. Metāla stieņi vārtos stāvēja cieši cits pie cita, tie nelaistu cauri ne pieaugušu vīrieti, ne desmitgadīgu puīseli...

– Ouven! – izsaucās bālā sievietē. Viņas balss izskanēja kā lapu čaboņa vējā. – Ouven! Nāc šurp un paskaties!

Viņa noliecās, lai aplūkotu kaut ko uz zemes, un mēnesgaismā izlīda gara ēna, kas pamazām pārtapa sirmā pusmūža vīrā. Viņš palūkojās uz sievu un uz viņas neparasto atradumu un pakasīja pakausi.

– Ouvena kundze, – viņš uzrunāja savu laulāto draudzeni tieši tā, kā viņa laikā bija pieņemts, – vai tas tiešām ir tas, ko es domāju?

Tobrīd radījums, kuru Ouvenu pāris aplūkoja, beidzot bija pamanījis Ouvena kundzi. Viņš pavēra muti, ļaujot knupītim nokrist zemē, un pastiepa mazu, tuklu roķeli, it kā vēlētos satvert Ouvena kundzes pirkstu.

– Lai sasper mani jods, – teica Ouvena kungs, – ja tas nav mazulis!

– Protams, tas ir bērns, – viņa sieva attrauca.
– Jautājums: ko ar viņu lai dara?

– Jā, tas ir nopietns jautājums, Ouvena kundze, – sacīja viņas vīrs, – tomēr tas nav *mūsu* jautājums. Jo šis mazulis ir nepārprotami dzīvs, un kā tādām viņam nav vietas mūsu vidū, viņš nepieder pie mūsu pasaules.

– Paskaties, kā viņš smaida! – priecājās Ouvena kundze. – Viņam ir pats jaukākais smaids pasaulē! – Un sieviete ar vienu caurspīdīgo roku noglāstīja mazuļa plānos, gaišos matus. Bērns sajūsmā ieķīķinājās.

Pāri kapsētai pārlaidās vēsa brāzma, aizdzenot miglu uz kalna pakāji (jo kapsēta atradās pašā kalna galā un taciņas rāpās kalnā augšup un līda lejup no visām pusēm). Atskanēja skaļš troksnis – kāds raustīja, purināja un kratīja kapsētas galvenās ieejas vecos vārtus, žvadzinot smago piekaramo atslēgu un ķēdi, kas vārtus noslēdza.

– Redzi nu, – Ouvena kungs sacīja, – lūk, arī šī mazuļa radnieks, kas nāk viņu atgriezt mīlošās ģimenes klēpī. Lai mazais iet pie savējiem, – viņš piebilda, jo Ouvena kundze joprojām bija apvijusi savas caurspīdīgās rokas ap bērnu, glāstot un apmīļojot to.

Ouvena kundze iebilda: – Viņš nu gan neizskatās pēc ģimenes locekļa. – Melnā mētelī tērptais vīrietis bija novērsies no galvenajiem vārtiem un tagad mēģināja iekļūt pa sānu vārtiem. Arī tie bija kārtīgi aizslēgti. Pagājušajā gadā kapsētā bija uzdarbojušies

vandaļi, un pilsētas dome kopš tā laika bija Pieņēmusi Stingrākus Noteikumus.

– Iesim nu, Ouvena kundze. Lai paliek. Bet paskat tik... – Ouvena kungs negaidīti satrūkās, jo viņa redzeslokā pēkšņi parādījās spoks. Viņam atkārās žoklis, un viņš vairs nespēja pateikt neko sakarīgu.

Jūs varētu domāt – un jums būtu taisnība –, ka Ouvena kungam nevajadzētu tā satraukties spoka dēļ, ņemot vērā, ka Ouvena kungs ar kundzi paši bija miruši jau vairākus simtus gadu un veselu mūžību pavadījuši mirušo sabiedrībā. Tomēr pastāvēja liela atšķirība starp kapsētas iemītniekiem un šo: tas bija svaigs, ņirbošs, pārbiedēts pelēks veidols, gluži kā statiska elektrība, panikas un atkailinātu emociju vilnis, kas pārplūdināja Ouvenus. Tās bija trīs figūras – divas lielākas, viena mazāka –, bet tikai vienai no tām ap mirgojošo dūmaku bija izteiktāka kontūra. Šī būtne kļiedza: – *Mans mazais! Viņš grib nodarīt pāri manam mazulim!*

Atskanēja klaboņa. Vīrs vilka tukšu metāla atkritumu tvertni uz augstā mūra pusi, kas apjoza vienu kapsētas daļu.

– Aizsargā manu dēlu! – spoks lūdza. Ouvena kundze saprata, ka tā ir sieviete, protams, mazuļa māte.

– Ko viņš jums nodarīja? – Ouvena kundze jautāja, nebūdamā droša, ka spoks viņu dzird. *Mirusi pavisam nesen, nabadzīte*, viņa nodomāja. Patīkamāk ir nomirt viegli un mierīgi un tad noteiktajā laikā atmosties kapsētā, lai pamazām samierinātos ar savu

nāvi un iepazītos ar pārējiem kapsētas iemītniekiem. Šī būtne bija pilna trauksmes un baiļu par savu bērnu, un viņas panika, kas Ouveniem izklausījās pēc spalgas spieģšanas, piesaistīja arī pārējo spoku uzmanību – bāli silueti nāca šurp no visām kapsētas pusēm.

– Kas tu esi? – jautāja Gajs Pompejs. Viņa kapakmens tagad bija tikai vēju ārdēts akmeņu krāvums, bet pirms diviem tūkstošiem gadu Gajs Pompejs bija vēlējis, lai viņu apglabā šajā kalnā blakus marmora svētnīcai, nevis nosūta atpakaļ uz Romu. Viņš bija viens no vecākajiem šīs kapsētas iemītniekiem un savu atbildību uztvēra ļoti nopietni. – Vai tu esi šeit apglabāta?

– Protams, ne! Viņa ir mirusi pavisam nesen! – iejaucās Ouvena kundze, uzrunājot satraukto sievieti pavisam klusi, mierīgi un saprātīgi.

Te no augstā mūra puses pie alejas atskanēja skaļš blīkšķis. Metāla atkritumu tvertne bija apgāzusies. Uz mūra uzrāpās vīrietis – melns siluets miglā tīto laternu gaismas fonā. Viņš mirkli tur pastāvēja, tad nokļuva otrā pusē – sākumā turējās pie mūra malas, pēc tam atlaida rokas, nolēca pēdējās pāris pēdas un piezemējās kapsētā.

– Bet, mīļā, – Ouvena kundze sacīja veidolam, kurš vienīgais no visiem trim veidoliem bija te palicis, – padomā pati! Viņš ir dzīvs, taču mēs – ne! Kā tu iedomājies...

Mazulis lūkojās uz viņām pavisam apjucis. Viņš mēģināja pieskarties vispirms vienai, tad otrai, bet satvēra tikai tukšu gaisu. Sievietes veidols strauji izgaisa.

– Protams, – Ouveņa kundze atbildēja uz kādu jautājumu, kuru dzirdēja tikai viņa. – Mēs to izdarīsim, ja varēsim. – Tad viņa pagriezās pret savu vīru, kas stāvēja blakus. – Un tu, Ouveņa kungs? Vai būsi šī mazā zēna tēvs?

– Ko, lūdzu? – Ouveņš vaicāja, pieri saraucis.

– Mums tā arī nebija bērnu, – sieva pārmetoši iesāka, – un šī māte vēlas, lai mēs ņemtu audzināšanā viņas dēlu. Vai tu piekritīsi?

Vīrs melnajā mētelī bija paklupis pār pussabrukušā kapakmens un efeju mudžekli. Tagad viņš piecēlās kājās un devās tālāk daudz piesardzīgāk, izbiedējot pūci, kura klusi pacēlās spārnos. Viņš bija ieraudzījis bērnu, un viņa acīs mirdzēja uzvaras prieks.

Ouveņš pazina šo sievas toni pārāk labi. Ne velti viņi bija kopā – dzīvē un nāvē – jau divsimt piecdesmit gadus. – Vai esi droša? – viņš jautāja sievai. – Vai esi pārliecināta?

– Vairāk nekā par jebko citu, – Ouveņa kundze atteica.

– Tad vari uz mani paļauties. Ja tu būsi viņa māte, es būšu tēvs.

– Vai dzirdēji, mīļā? – Ouveņa kundze jautāja nīrbošajam tēlam, nu jau tik tikko saskatāmam sievietes veidolam, kas atgādināja rūsu pie vasaras debesīm. Tēls viņai kaut ko pateica, neviens cits to nesadzirdēja, un izzuda pavisam.

– Viņa šeit vairs neatgriezīsies, – teica Ouveņa kundze. – Nākamreiz viņa pamodīsies jau savā kapsētā... vai arī kurp nu būs devusies.

Kundze noliecās pie mazuļa un izstiepa pret viņu rokas. – Nāc nu, mazais, nāc pie mammas, – viņa silti sacīja.

Vīram Džekam, kurš steidzās šurp pa celiņu, rokā satvēris nazi, šķita, ka ap bērnu savijas migla un viņš pagaist skatienam. Te bija vairs tikai mikla dūmaka un mēnesgaisma, un zāle, kas šūpojās vējā.

Vīrs samirkšķināja acis un paostīja gaisu. Bija noticis kaut kas tāds, ko viņš nespēja saprast. Viņš nikni ierūcās – gluži kā sadusmots un apjucis plēsējs.

– Eu? – iesaucās vīrs Džeks, prātojot, vai bērns varētu būt paslēpies kaut kur līdzās. Viņa balss bija tumša un raupja, un tajā skanēja savāds tonis – kā pārsteigums vai neizpratne par savas balss skanējumu.

Kapsēta glabāja savus noslēpumus.

– Eu? – vīrs Džeks vēlreiz iesaucās. Viņš cerēja sadzirdēt mazuļa raudas, klusu pusvārdu vai kustību. Viņš nemaz negaidīja citu balsi – laipnu un glāsmainu, kas vaicāja:

– Kā es varu jums palīdzēt?

Vīrs Džeks bija garš. Šis vīrietis bija vēl garāks. Vīrs Džeks valkāja tumšas drēbes. Šī vīrieša apģērbs bija vēl tumšāks. Cilvēki, kas pamanīja vīru Džeku, kad viņš devās kārtot darīšanas, – un viņam nemaz nepatika tikt pamanītam –, jutās satraukti un norūpējušies, un bez iemesla izbijušies. Bet, kad vīrs Džeks palūkojās uz svešinieku, viņš pats izjuta bailes.

– Es tikai kādu meklēju, – sacīja vīrs Džeks, ieslidinot labo roku atpakaļ mēteļa kabatā, lai nazis būtu paslēpts, bet viegli pieejams, ja pēc tā rastos vajadzība.

– Naktī, slēgtā kapsētā? – svešinieks pārsteigts jautāja.

– Runa ir par bērnu, – vīrs Džeks taisnojās. – Es gāju garām un sadzirdēju bērna raudas, palūkojos pa vārtiem un ieraudzīju mazuli. Ko gan citu man vajadzēja darīt?

– Jūsu cēlsirdība ir apsveicama, – sacīja svešinieks, – bet, ja cerējāt te atrast bērnu, kā gan jūs būtu ticis prom? Jūs taču nevarētu pārrāpties pāri mūrim, turot rokās mazuli!

– Es būtu saucis, līdz kāds atnāktu mani izlaist ārā, – vīrs Džeks paskaidroja.

Smaga atslēgu žvadzoņa. – Nu tad jūs būtu sasaucis mani, – teica svešais. – Man būtu jāizlaiž jūs ārā. – Viņš izvēlējās lielu atslēgu no sava saišķa un sacīja: – Sekojiet man!

Vīrs Džeks soļoja aiz svešinieka. Viņš izņēma no kabatas nazi. – Tad jūs esat uzraugs? – viņš jautāja.

– Uzraugs? Ja tā labi padomā, tad jā, – svešinieks atteica. Viņi soļoja uz vārtiem un, vīrs Džeks bija pārliecināts, attālinājās no bērna. Bet uzraugam bija atslēgas. Nazis tumsā – un viss, un tad viņš varēs meklēt bērnu visu nakti, ja tas būs nepieciešams.

Vīrs Džeks pacēla nazi.

– Ja arī jūs *dzirdējāt* bērna raudas, – svešinieks pēkšņi ierunājās, pat neatskatījies, – kapsētā viņa noteikti nebija. Jūs, visticamāk, kļūdījāties. Maz ticams, ka te būtu iemaldījies mazulis. Droši vien jūs dzirdējāt kādu pūci vai ūpi un manījāt pa kapsētas celiņiem

kustamies kaķi vai lapsu. Jūs jau zināt, ka pirms trīsdesmit gadiem šo vietu pasludināja par dabas rezervātu – kopš tā laika neviens te vairs nav apbedīts. Tagad padomājiet kārtīgi un pasakiet, vai tiešām esat *pārliecināts*, ka redzējāt te bērnu.

Vīrs Džeks padomāja.

Svešinieks atslēdza sānu vārtus. – Lapsa, – viņš sacīja, – bieži vien izdod tādas skaņas, kas izklausās pēc raudām. Jūsu apmeklējums kapsētā bija kļūda, ser. Bērns, kuru meklējat, noteikti kaut kur jūs gaida, bet ne jau šeit. – Viņš ļāva, lai vīrs Džeks aprod ar šo domu, pirms atvēra vārtus. – Priecājos iepazīties, – kapsētas uzraugs teica. – Esmu pārliecināts, ka ārpus kapsētas mūriem atradīsiet visu, kas jums vajadzīgs.

Vīrs Džeks apmulsis izgāja pa vārtiem un apstājās. Uzraugs palika iekšpusē; viņš aizslēdza vārtus un atslēgu ievēra saišķī.

– Kurp jūs dosieties? – vīrs Džeks jautāja.

– Kapsētai ir vairāki vārti, – svešais atteica. – Mana automašīna ir otrā kalna pusē. Neraizējieties par mani! Nav vērts pat atcerēties šo sarunu.

– Protams, – vīrs Džeks paklausīgi teica, – es to nemaz neatminēšos. – Viņš atcerējās, kā uzkāpis kalnā, domādams, ka dzird bērna raudas, kaut gan patiesībā tā izrādījās lapsa, un laipnais uzraugs bija palīdzējis viņam izklūt no kapsētas. Viņš ielika nazi makstī. – Nu tad uz redzēšanos! – vīrs Džeks teica.

– Arlabunakti! – sacīja svešinieks, kuru vīrs Džeks bija noturējis par uzraugu.